СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 76. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 18-го квітня 1945. No. 76. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, April 18, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

У ПЕРШІЙ ПРОМОВІ ДО КОНГРЕСУ ПРЕЗИДЕНТ ТРУМАН ВЗИВАЄ ДО ОДНОДУШНОСТИ

В год. 1. сполудня в понеділок 16. квітня президент Гері С. Труман виголосив свою першу промову до обох палат американського конгресу, зібраного на спільнім засіданню в палаті репрезентантів. Приявні були теж члени Найвищого Суду, а на ґалерії дипльоматичний корпус і запрошені гості.

Президент зазначив на вступі, що він стає вперше „перед конґресом, своїми приятелями й товаришами". Віддавши належну честь заслугам померлого президента Ф. Д. Рузвелта, зміста заявив, що він буде старатися йти за ідеалами свого великого попередника, а потім візвав всіх американців, щоб допомогли йому в тих намірах. При цьому сказав президент Труман таке: „Відзиваюся оцим до кожного американця безоглядно на партії, раси, віру і краску, за допомогу у наших змаганнях розбудувати сильну й трівку Орґанізацію Обєднаних Держав".

За безумовну здачу ворогів.

„Ще багато боротьби жде нас" — продовжав президент — „але Америка ніколи не згодиться на частинну перемогу. Нашим домаганням було і дальше остає тесаме, а це безумовна здача."

Президент заявив опісля, що не буде ніякої зміни в начальній команді війни і що для осягнення перемоги треба кооперації всіх держав. А про ролю великих держав висловився президент так: „Відповідальність великих держав полягає в тому, щоб служити світови, а не [illegible]вати".

Свою промову закінчив [illegible] молитвою царя Соломона до Всевишнього, [illegible] допоміг йому справедливо осуджувати свій великий нарід, а для себе „прошу лише, щоб я міг бути добрим і вірним слугою мого Господа і мого народу".

Президент осягнув однодушність.

Поява президента перед конгресом із його першою промовою викликала рідко видану солідарність у конгресі. З усіх боків чути було вислови, що новий президент є „покірний" і шукає співпраці з конгресом. Як при його появі, так і при скінченій промові конгресмени щиро оплескували нового президента. Особливо заява, що не буде змін у воєннім проводі, причинилася до скріплення віри що з новим президентом на чолі дальше буде йти нестримна праця до осягнення перемоги у війні.

80% РОСІЯН ПОТРЕБУЄ ВБРАННЯ.

„Шістьдесять пять міліонів росіян, мужчин, жінок і дітей, дуже потребують убрання, таке заявив Генрі Дж. Кайзер, краєвий предсідник збірки убрання в імени Обєднаних Держав" — так звучить комунікат, висланий до ґазет комітетом збірки вбрання. Дальше сказано там таке:

„Вісімдесять відсотків народу на великій території, котру колись заняли націсти, потратили все своє убрання, коли їх виганяли з домів, за виїмком того, яке їм осталося на плечах."

Кайзер покликався при тім на кабель, який одержав з Москви від представника організації Рошен Вор Риліф, Лія Ґруілова. „Окремі церемонії відбудуться з нагоди „Дня Росії", призначеного на збірку вбрання для висловлення признання воюючого народу Росії" — сказано в комунікаті. „День Росії" призначений на 18. квітня 1945. р.

АРЕШТОВАНО ОШУКАНЦЯ ПРОДАЖУ ХАРЧІВ.

Окружний директор Бюра Адміністрації цін в Ню Йорку оприлюднив вістку, що уряд арештував одного ошуканця, продажу харчів, який призбирав 3,500,000 підроблених червоних пайків. Є це найгірший обман, досі приловлений урядом в торговлі з харчами. Арештований називається Джек Барлота з Брукліна.

ТЕСТАМЕНТ ПРЕЗИДЕНТА Ф. Д. РУЗВЕЛТА.

У місцевости Пукіпсі, де находиться суд для Гайд Парку, внесено до судових книг останню волю президента Ф. Д. Рузвелта. Оцінки маєтку не подано, але звісно, що небіжчик президент дістав від своєї матери маєток вартости понад міліон долярів. Цілий маєток поділив президент на дві частині. Одну половину розділює між своїх пятеро дітей, а з другої половини він творить фундацію для тих дітей. Це такий маєток, з котрого лише доходи можна вживати на втримання. На цілім маєтку має мати пані Рузвелтова право досметного вжитку.

Президент Труман конферує із заграничними представниками

Не зважаючи на численні наглі справи, які новий президент мусить полагодити, він приймив на конференції британського міністра закордонних справ Антона Ідена, який передав йому поздоровлення від премієра Винстона Чорчила. Заки президент приняв на розмові Ідена, відбув півгодинну конференцію із секретарем закордонних відносин Едвардом Стетиніюсом.

Загально панує у Вашингтоні переконання, що президент Труман стріне особисто на конференції представників великих держав, в першу чергу советського комісаря закордонних відносин Вячеслава Молотова. Президент живо інтересується польською справою як також і іншими, які мають бути обговорені на конференції у Сан Франсиско.

СТАЛІН ГОДИТЬСЯ НА ВСТАНОВЛЕННЯ НОВОГО УРЯДУ В ПОЛЬЩІ

Газета „Вашингтон Стар" у Вашингтоні у своїм виданню з 16. квітня, приносить вістку, що маршал Сталін згодився на створення нового уряду в Польщі на підставі порозуміння Трьох Потуг. Газета пише, що згоду осягнено в 48 годин після того, як Гері С. Труман став новим президентом.

Сталін, як пише газета, згодився на нове репрезентативне правління в Польщі на підставі формулки з Кримської Конференції. Навіть так званий „кабінет тіней" з польського підпілля має бути заступлений в новому уряді. В ньому буде лиш 4 комуністи.

СОВЄТИ ВЖЕ ЗАПРЯГЛИ НІМЦІВ ДО ПРАЦІ

Дипльоматичні інформації, які щойно наспіли до Вашингтону, потверджують вістку, що советський уряд вже вживає німців до відбудови знищених господарств на своїй території. Почалося з того, що забирають німців до Росії з Балканського півострова. Совети хотіли забрати відразу пів міліона німців, але Аліянти тому спротивилися і лише 70,000 перевезено до Советів. Кажуть теж, що з Югославії маршал Тіто вивіз 100,000 німців, але ще нема звідомлення, чи вони заїхали до Росії.

У Вашингтоні панує переконання, що ця справа буде одною з перших, які мають бути обговорені на розмові з міністром Вячеславом Молотовом, коли він прибуде до Америки.

Враження промови президента Трумана в Америці

Англійська публика в великім числі заслухувалася в промову президента Трумана до американського конґресу. Назагал, британці були приємно вражені. Вони відійшли від радія з враженням, що почули те, що бажали почути.

Британські часописи теж відкликуються на промову дуже прихильно. Всіх приємно вразила обіцянка вести далі політику президента Рузвелта.

МОЛОТОВ МАЄ ВІДВІДАТИ ТРУМАНА

Московська преса ще не подала вістки, що на чолі советської делеґації на санфранциску конференцію йменований комісар заграничних справ Молотов. Зате в Москві стало відомим, що одним з делеґатів Советського Союзу до Сан Франсиско буде голова советських робітничих юній Кузнецов.

Зате московське радіо подало, що Молотов по дорозі до Сан Франсиско відвідає президента Трумана в Білому Домі.

ХАРЧОВІ КЛОПОТИ В ФРАНЦІЇ

У Парижу заноситься на страйк 5,000 клерків біржевих фірм для протесту проти урядового зарядження про робітничу заплату й харчові ціни. Невдоволення зприводу урядових цін на хліб поширяється просто на все населення.

СТРАЙК ПРИСЯЖНИХ СУДДІВ

У місті Марселі, в південній Франції, застрайкували присяжні судді в спеціяльнім суді для осуду людей, обвинувачених за співпрацю з німцями. Страйкують тому, що вищий трибунал зміняв присуди смерти, видані судом.

ОСТАННЯ БУРЯ В ПОЛЬСЬКІЙ ШКЛЯНЦІ ВОДИ

Польський уряд у Лондоні накинувся гостро на свого бувшого премієра Станіслава Міколайчика за те, що він заявився за рішення конференції трьох потуг у Ялті в польській справі. Польська Телеграфічна Агенція каже, що цею заявою Міколайчик ставить себе в опозиції до польського уряду в Лондоні та до однодушної польської опінії. Вона називає його спізненим кандидатом до переговорів з Москвою.

Одночасно ПАТ натякує, що 16 провідників польських партій у Польщі, що якийсь час тому пропали з публичного овиду, відай ведуть переговори з советським урядом щодо створення нового польського уряду. Недавно тому польський уряд у Лондоні публично закидав советському урядови насильну висилку тих людей з Польщі.

Ця остання сварка в кругах польського уряду в Лондоні робить на британську публику враження передсмертних судорогів того уряду.

ПОВИТАЮТЬ ДЕЛЕҐАТІВ КВІТАМИ!—Перед собою бачимо великий кльом з квітів з написом в англійській мові: Сан Франсиско Витає Обєднані Держави! Отсе приготовано в Сан Франсиско в Голден Гейт Парк ось такий привіт для делеґатів, що прибудуть до Сан Франсиско на наради в цілі встановлення міжнародної орґанізації для забезпеки світового миру. Конференція має зачати наради дня 25. квітня б.р.

„ЛЮФТВАФЕ" ДОКОНАНА

Аліянтські летуни завдали націстичній повітряній силі такий страшний удар, що від нього вона правдоподібно вже не піднесеться. Генерал Спац, командант американських летунських стратегічних сил в Европі, каже, що „люфтвафе" вже не зможе більше воювати.

За спеціяльним комунікатом того генерала, принаймні 6,000 аліянтських літаків злучилося для одного удару по німецькій повітряній силі. Рейди йшли через цілу ніч. Брали в них участь не тільки американські й британські літаки, але й російські. Вони вперше стрічалися зо собою в повітрю. Розбили вони коло сорок летниць в одній Чехії. Били далі по летнищах у Баварії. 845 ворожих літаків упало жертвою тих рейдів зовсім певно, а правдоподібно число розбитих виносить 905.

АМЕРИКАНЦІ В НІРЕНБЕРҐУ.

Тимчасом сухоземні війська Америки й Британії йшли далі нестримною хвилею по Німеччині, підсуваючися під її головні центри, себто столицю держави Берлін та столиці націстичного проводу в Баварії та Саксонії.

За останніми донесеннями повзи американської Девятої Армії дійшли на віддаль 45 миль від Берліна. Перша Американська Армія окружила з усіх боків велике саксонське місто Лайпциґ; піхота вже підходить до самого міста. Якщо воно не здасться, то це старинне місто буде скоро купою грузів, як інші великі німецькі міста, що ставили опір.

Сема Американська Армія вдерлася до важного баварського міста Нірнберґа, що відограло велику ролю в історії нацизму. Третя Армія дійшла до хемічного центру Хемніца, що лежить усего 7 миль від чеської границі.

Тимчасом Друга Британська Армія почала атаку на Бремен (Брему), а Перша Канадійська Армія заняла Ґронінґен у Голяндії.

ҐЕНЕРАЛ АЙЗЕНГОВЕР ЖДЕ РОЗКЛАДУ ВОРОГА.

Не дивлячися на цей образ повного розкладу німецьких збройних сил ґенерал Айзенговер не сподівається, щоби війна закінчилася здачою націстичного уряду. Він припускає, що війна закінчиться просто окупацією всеї німецької території. Доперва як аліянтські армії переможуть останній „мішок" з ворогом, доперва тоді проголосить команда аліянтських військ перемогу й конець війни.

ГІТЛЄР ЗАКЛИКАЄ ДО ОСТАННЬОГО ОПОРУ НА СХОДІ.

Нарешті вже й самий Гітлер дав виразний натяк на те, котрих ворогів він воліє, себто чи американців і британців із заходу, чи росіян із сходу. В своїм деннім приказі зприводу початку російської офензиви Гітлер пригадує німцям, що це остання офензива головного ворога, котрого він називає жидівським большевизмом. Каже Гітлер, що цей ворог хоче знищити Німеччину як націю, бо він хоче вибити мужчин та дітей, жінок та дівчат звести до стану касарняних проституток, а інших погнати на Сибір. Не підносячи подібних закидів проти західних противників, Гітлер мовчки каже німцям, котрі вороги кращі.

Гітлер запевняє німців, що він заздалегідь постарався за належну оборону проти цього походу „жидівського большевизму"; при тому Гітлер говорить про себе цісарським звичаєм „ми". Всетаки й заходи Гітлера завалються без піддержки всего війська. Тут Гітлер гостро нападає на всіх тих, що тепер не напружують усіх сил до оборони батьківщини. Він називає їх зрадниками, та підсуває, що вони платені Москвою. Він каже всіх таких розстрілювати без милосердя, без огляду на їх рангу.

Він обіцяє німцям, що Берлін останеться німецьким, що Відень знову буде німецьким, а Німеччина ніколи не буде російською. На закінчення він кличе німців до останньої боротьби, залевняючи їх, що війна мусить повернутись, бож доля забрала „найбільшого воєнного злочинця" під чим Гітлер певно розуміє Рузвелта.

БЕРЛІН ПЕРЕД ГОЛОДОВИМИ РОЗРУХАМИ.

Оле Олен, берлінський кореспондент одної шведської ґазети, що виїхав з Берліна щойно 8. квітня, каже, що в Берліні можна ждати кождої хвилі поважних заворушень населення. Не буде це одначе політична революція, бо німці вже давно забули, що значить свобода. Це будуть просто голодові заворушення, які почнуть голодуючі матері та котрих певно не здержать найлютіші репресії націстичного уряду.

НОВИЙ УДАР ПО ТОКІЮ.

Велика гармада американських бомбовиків ударила знову по промисловій частині Токіа. Пожари вибухів можна потім було бачити з віддалі сотки миль. У суботнішнім рейді випалено принаймні 11 квадратових миль всеї поверхні японської столиці.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED-1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською Частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЕПИСКОПИ ЗА СВІТОВУ ХАРТІЮ ПРАВ ЛЮДИНИ

Вміру того, як воєнна перемога Аліянтів стає щораз певнішою та щораз ближчою, появляється щораз більше голосів про те, як треба впорядкувати світові справи по війні, аби завести в світі мир та співпрацю між державами. Починають тепер забирати голос люди й організації, які донедавна ще мовчали, вважаючи такі виступи передвчасними або утопійними. Інші організації виступають уже вдруге або й третє, признаючи видно засаду, що залізо треба кувати, поки гаряче.

Така думка заставила певно римо-католицьких епископів у Злучених Державах виступити вже з другою заявою про засади, які повинні лягти в основу світової організації забезпечення проти війни, що має вийти з конференції в Сан Франсиско. Як дискусію в справі майбутнього впорядкування світа цю заяву можна тільки привитати. Чим більше таких голосів буде, тим краще для конференції та майбутнього повоєнного ладу. Чим ширші круги захопить дискусія за основні засади того ладу, тим ширшу базу буде мати будова повоєнного світа.

Привитати теж можна заяву як пригадку, що мир може бути тривалий тільки тоді, як він опреться на справедливости та на пошанованню волі людей. Добре, що католицькі епископи додають і свій голос проти намірів завести різні нерівности між державами та проти поглочування менших держав більшими. Добре теж, що епископи підняли свій голос в обороні меншин, проти позбавлювання людей громадянських і релігійних свобід.

Щодо засадничих думок заяви, то тяжко з ними не погодитися. Доперва, як заява перейшла до практичного приміненння проголошених засад, доперва тоді можна побачити поважні недостачі заяви. Проголосивши саме засади справедливости як основи мирного полагодження, висказавшися спеціяльно проти нехтовання меншин, епископи присвятили багато місця польській справі. Пригадавши, що Польща стояла проти німецької аґресії від самого початку війни, що Польща потерпіла від неї більше, ніж котранебудь інша держава в світі, що Польща воює проти Німеччини на кожнім фронті світа, епископи підносять як кривду, що „власні союзники Польщі заставили її здати дуже велику частину її території" Що ця Польща прийшла в посідання цеї великої території теж дорогою війни, теж проти волі місцевого населення, через поломання якраз тих засад справедливости й пошановання волі заінтересованого населення, котрі епископи підняли як непорушні основи мира, ці самі епископи вважають за потрібне не згадувати. Очевидно, епископи вважали би за справедливе, якби Польщі привернено назад українські й білоруські землі. Можливо, що це було би в інтересі церкви, котру епископи заступають, та чи це було би в інтересі заінтересованих людей? Зрештою, чи не було би краще й для церкви, якби епископи підняли теж виразно засаду самовизначення народів, котру тепер всі немовби змовилися перемовчувати?

Дванацять років урядування Рузвелта

Який місяць перед наглою і несподіваною смертю покійного президента, Френклина Д. Рузвелта, написав Генрі Стіл Комаджер статтю про те, яке місце займе Ф. Д. Рузвелт в американській історії. Сам Комаджер є знаменитим американським історином і професором історії на Колюмбійським Університеті. А статтю ту написав для відомого американського маґазину „Ди Америкен Меркурі". Цей журнал подав, що хоче зібрати два розбіжні погляди на діяльність през. Рузвелта, підкреслюючи, що немає сумніву, що Рузвелт займе поважне місце в американській історії, а много з його реформ ввійде в американське життя назавжди. А іде тут, як легко догадатись, головно про ті реформи, що звязані з т. зв. „Ню Діл". Це, що написав проф. Комаджер появилось ще за життя през. Рузвелта, коли ще він був при владі.

Різниці в осуді — ознака вищости.

Проф. Комаджер признає, що особа і діяльність през. Рузвелта мали і мають завзятих прихильників, але й завзятих противників. Його реформи викликували гарячу і завзяту боротьбу, але, пише проф. Комаджер, в подібний спосіб реаґовано проти великих діл його попередників, себто таких президентів як Вашинґтон, Джеферсон, Джексон, Линколн чи Вилсон. Вони теж попадали в конфлікти з сучасниками і були спричинниками завзятої боротьби. Не попадали в таку боротьбу, пише Комаджер, тільки президенти, яких правління виявило їх як людей пересічної міри.

Рузвелтови найбільше закидають, що він зірвав з американською традицією, та що вів таку політику, що є радше висловом його особи і його характеру, а не характеру американського народу. Проф. Комаджер цьому заперечує і каже, що Рузвелт це продукт історичного розвою нашого краю за останніх 50 років. Він не був ніяким диктатором, а радше інструментом, через який говорив загал. Він був радше виявом думки і волі загалу. Знов його „Ню Діл" це наскрізь історичний, чисто американський витвір. Сензаційним він був тільки тому, що війна приспішила темпо цих реформ. Тому саме через той поспіх могло видаватись, що це щось цілком нове. І то тільки тому, що те, що було безпосередно перед тими реформами, не відповідало духови тих нових реформ. Та це не означає, що вже давніше не було бажання таких реформ.

Проф. Комаджер наводить на доказ цього декілька прикладів з минулого, включаючи тут боротьбу президента Вилсона з „грошевими маґнатами" з Вол Стріт, а далі робітниче законодавство в стейтах Месечусетс і Ню Йорк, чи соціяльної забеспеки в Вискансин. На тих прикладах він виказує, що американська історія постійно посувається зправа наліво, хоч без сильних потрясень і катаклізмів.

Ось це розумів добре, пише Комаджер, президент Рузвелт і за це належиться йому признання, що він працював у рамцях американської історії та традиції, хоч як це тяжко декому добачити і зрозуміти.

Найважніше з осягів.

В чому властива заслуга Рузвелта?

Вкоротці можна звести це до такого, згідно з тим, що пише проф. Комаджер:

В першу чергу президент Рузвелт, прийшовши до влади в часах великої економічної кризи, привернув американському народови довіря у його власні сили, у власний розум, піднісши його підупалого духа, та ожививши наново його віру в демократію. Сталося це по довгім періоді матеріялізму і цинізму, а заломання ось такого періоду, це історична заслуга Френклина Д. Рузвелта.

Президент Рузвелт, пригадує Комаджер, обіймаючи свій уряд проголосив у перших своїх заявах, що „нам треба страхатись тільки одної речі, а є нею ніщо інше, а тільки сам страх". Він вповів наново в американський нарід віру, що він може дати собі раду з кожною проблемою, хочби не знати як тяжкою і скомплікованою, і то як на домашньому полі, так і заграничному.

Далі важним буде те, що Рузвелт взявся відразу підносити добробут краю, охоронювати його знищені природні багатства, його землю, його ліси, його водну силу. За нього залісненo яких 17 міліонів гектарів голої землі лісом, піднесено четвертину цілковито знищених фарм, побудовано величезні тами і т. п.

Важним те, що Рузвелт обняв владу тоді, коли в краю було до 14 міліонів безробітних, та що він справу наладнання ось такого економічного недомагання узнав справою, що має належати до відповідальности держави. Держава, казав президент, має почуватись до відповідальности за варстат праці, здоровля і загальний добробут своїх горожан.

Ось те вважає проф. Комаджер найбільшим осягом „Ню Діл". Він теж обширніше подає, що осягнено за часів адміністрації Рузвелта в справі безробіття, забеспечення на старість і того всього, що звемо соціяльною забезпекою.

Рузвелт, кажеться далі, навчився дечого дуже важного з історії життя европейських народів, бо прийшов до того висновку, що коли людям поставиться до вибору — свобода чи хліб? — вони готові вибрати хліб.

Він сказав американському народови, що багато народів закинуло демократію не тому, що вона не є добра, чи що вони її не злюбили, але тому, що їм остогидло безробіття, чи те, щоб глядіти на голодних своїх дітей, не бачучи ніякого ратунку збоку тих, що є наверху, що є при владі. Доперва опинившись в ось таких обставинах люди з розпуки рішились жертвувати свободою в надії, що в такий спосіб дістануть щось їсти. До такого американський нарід допустити не може. Він не може зректись свободи, а тим самим мусить себе забезпечити і з економічного боку.

Ось такі речі мусіли довести до скріплення влади в центрі. Та саме Рузвелт дав доказ, що можна погодити свободу і порядок, себто, що можна посилити федеральний уряд, а проте не нарушити загальної свободи, не нарушити свобід стейтів і громад.

Рузвелт доказав, що можна скріпити екзекутивну владу, себто владу президента держави, а проте обійтись без диктатури. Рузвелт, пише Комаджер, був сильним виконним тілом, як сильними були й інші демократичні президенти. Але та сила не нарушила в нічому американських свобід, бо вони нині такі самі сильні, як в будь якім іншім часі.

Рузвелт довів своєю діяльністю до того, що Америка повернула знов до сильної двопартійної системи. Менші партії почали за Рузвелта тратити цілковите значення і майже позникали. Зате обидві партії приняли у своїх плятформах усе те, що є найбільшим осягом адміністрації Рузвелта. Може, каже проф. Комаджер, піднятись згодом якийсь сильніший спротив проти цеї чи другої реформи, особливо на полі робітничого законодавства, але Комаджер сумнівається, чи зможе зайти якась радикальна зміна в будуччині вже тому, що робітництво дуже скріпило свої впливи та свою силу.

Величезну заслугу має Рузвелт на нашому заграничному полі, на відношенню Америки до чужих країв і народів, до світа, зокрема на зрозумінню відповідальности Америки як величезної потуги за лад і порядок в світі. А, кажеться далі, якби таке розуміння було давніше, то не було би нині війни з Німеччиною і Японією, бо не булоб місця для Гітлера, ні для аґресивности Японії, бо та їхня аґресивність була би здушена в самому зародку.

Рузвелт зрозумів відразу, що несе з собою агресивний націзм. Щодо того, пише Комаджер, він стояв вище загальної опінії, що не добачувала тоді загрози для Америки і світа. Він перший пізнав потребу негайної допомоги Анґлії, вважаючи оборону Анґлії в війні з Гітлером, теж і обороною Америки. Він передбачив величезну вагу і силу Ленд-Ліз програми як „арсеналу демократії" і тим заважив на висліді теперішнього світового конфлікту.

Та в будуччині, коли будуть застановлятись над осягами Рузвелта, мабуть найкраще зорієнтуються в тому, що становить моральну сторону його діяльности. Рузвелт, пише Комаджер, мав в основі ту саму фільософію, що й Вилсон: наскрізь релігійну і моральну. А якщо нині розшарпано Атлянтійський Чартер, каже Комаджер, то не забуваймо, що розшарпано і 14 точок президента Вилсона. Діяльність Рузвелта буде ціхувати те саме що Вилсона, а саме те, що „ми, американці, не є нищителями, а тільки будівничими".

Великий лібераl.

Ось так, коли брати те все під увагу, можна прийти до заключення, що покійний президент Рузвелт займе в історії Америки визначне місце поруч з такими президентами як Джеферсон, Джексон, Линколн, Теодор Рузвелт і Вилсон, що то були виразниками великої традиції американського лібералізму. Прийшовши до влади, коли здавалось, що валяться основи нашого ладу, він привернув довіря в американські засади і в американський спосіб життя і доказав, що демократія може і в найкритичніших хвилинах діяти так само зручно й так само добре як і там, де мусять братись за тоталітарні методи. Як лібераl він визнав владу слугою народу. Як консерватист він посилив природні багатства, привернув добробут і вратував капіталізм. Як політик при владі вважав, що політика повинна контролювати економію, а не економія політику, та визнав, що політика є мистецтвом і наукою. Був опортуністом, але в доброму значенню. Був змінливим, але не в основах соціяльної й політичної фільософії. Тому то за його влади американський нарід скріпився під кожним оглядом і набрав нової віри в демократію і в перемогу справедливости у людських ділах.

Українці під Віднем і у Відні

Пресова агенція Асошіейтед Прес надала з Лондону дня 10. квітня 1945 р. таку телеґраму:

„Москва проголосила, що Третя Українська Армія під командою Федора І. Толбухіна заняла будинок віденського парляменту, ратуш, центральну станицю поліції, головне бюро пошти й телеграфу, Центральний Европейський Банк і будинок Опери. Все те положене або на краю або в середині славної віденської Рінґштрасе".

Хто знає положення Відня, той мимохіть призадумається над цим фактом. Цеж ті місця, з якими звязана давна і велика історія, зокрема теж і історія західньої вітки українського народу. Цеж з австрійського парляменту лунали свого часу слова невміручого українського гимну „Ще не вмерла Україна" на знак протесту проти гноблення українського народу польською більшістю, теж і з вини австрійського уряду. У тому парляменті виголошувано теж і „правно-державні заяви" українських послів, коли вони вступали у цей парлямент, щоб **заступати** і боронити український нарід та уживати його як світової трибуни для розголосу права українського народу на вільне життя.

Та це лише мимоходом.

Зате інша думка насувається тепер нащадкам українського народу та його приятелям. Виринає питання, чи тепер зрозуміє світ оту велитенську жертву українськсого народу, яку цей нарід поклав саме тепер на дорозі до Відня для знищення тиранії, яка мала поневолити цілий світ?

І друге питання; чи принесе ця жертва хоч крихітки добра для самого українського народу, чи може це буде ще один черговий погній з українських костей для здвигнення могутности іншої тиранії-імперії?

Двічи в минулому бували українські полки під Віднем рішальною силою у воєнних змаганнях. В травні 1809 року галицький тернопільський полк так звивався у бою під Асперн коло Відня, що йому признають історики головну заслугу у перемозі австрійських військ над тодішним володарем Европи, французьким цісарем Наполеоном. Це була перша поразка досі непереможного Наполеона, за якою опісля пішов його упадок. З тих то часів затримався між колишніми австрійськими вояками українського роду вірш-поезійка:

„Тямиш, брате, як ми стали
в Парижі — столиці;
Як на ринку ми співали
„Довбуша" та „Гриця"?

на спомин побуту українських полків у Парижі — після кінцевої перемоги над Наполеоном,

Та історія записала далеко більший подвиг українських полків у боях під Віднем. Це був подвиг, який звільнив колишню столицю християнства, тобто цісарський Відень від загрози турків, 12. вересня 1683 р.

Тогочасна Туреччина була наймогутнішою державою світу. Турки — це був останній нарід, що прийшов з Азії з вогнем і мечем, руйнуючи та підвладнюючи в Европі все, що стояло на перешкоді турецькій експанзії. Перед турецькою силою дріжали всі народи, на яких турки звернули свою увагу. Положення склалось ось так незвичайно грізне для всього християнського світу. Та врятували його запорожці.

Правда, не були це козацькі полки окремої української держави, лише полки на службі польського короля Яна Собеского, якого візвали представники Европи рятувати Відень. Та Собескі не відважився йти на відсіч Відня, поки йому на допомогу не наспіли козацькі полки. Собескі був уже на Моравії в Берні у своїм поході на відсіч Відня, а ще писав до своєї жінки (31. серпня 1683 р.):

„Злий чоловік, полковник Менжінскі, був у Львові, але не пише ні словечком про козаків та про те, що зробив в

Рудіярд Кіплінг

Замітки із Сан Франсиско

Вони ждуть — вони все є під рукою; а бути під рукою це є корона і слава американської політики. Мудрий чоловік в політиці утримує салун з алькоголічними напитками і розумно роздає по чарці алькоголю, а при тім знає, як утримувати у віддалі на довжину руки ватагу людей, котра буде голосувати за все або проти всього, що лише існує під сонцем.

Правда, не кожен салуніст може таке робити. До цього треба дбайливого заінтересування в політичних справах міста; треба хисту, штуки згідливости і безмежного числа анекдот для розвеселення і втримання товпи разом з ночи на ніч, доки „салун" не стане гостинною кімнатою.

Крім того треба мати спосіб, щоб роздавання алькоголю не стало притокою до безпосереднього заробітку. Хлопці, які пють свобідно, кінець-кінцем принесуть власникови користь тисячекратну. Айриш — особливо айриш — той знає, як обробити цей парлямент із своєї гостинниці.

Пригляньмося на хвилину плянови ділання. Загал цього „громадянства" дістає напитки і трошка гроша і за те вони голосують. Хто має під собою десять голосів, дістає відповідну нагороду. Хто має до розпорядку тисяч голосів, такий вже заслуговує на пошану, і так все те повязане одним ланцюхом аж доки не дійдемо до найуспішнішого працівника отих публичних гостинниць, тобто до чоловіка, котрий вміє всі ті справи звести разом і вихіснувати як лише зайде потреба. Такий чоловік володіє містом наче якийсь абсолютний цар.

А хочете може довідатися, в чім полягає користь з того? Справа представляється ось-так: За виїмком кількох становищ, на котрих треба високого технічного знання, всі прилюдні коротко-тривалі становища роздаються відповідно до „політичної" приналежности. Отже чим ви хотілиб стати? Велике місто, таке як Сан Франсиско, має багато урядів. Кожен уряд приносить відповідну платню, а крім цього ще впливи, які дають двічи тільки, що уряд. Урядові становища дістаються в руки тих, що вміють тримати виборців під своєю контролею і доставити їх до голосування. Ось-так напр. Комісар Каналізації це пан, якого вибрали на становище републиканські виборці. Він мало розуміється, ще менше дбає про каналізацію, але він розуміється на стільки на справах, що поставить за наглядача до помпування води чоловіка, який його вибрав. Таксамо назначить свого прихильника на становище при машині для замітання вулиць. Комісарем Поліції є такий чоловік, що поміг йому через впливи „хлопців" у такому то тай такому салуні. Його становище вимагає, щоб він був сторожем моральности в місті, алеж він не дозволить своїм підчиненим на те, щоб вони виконали закон про вчасне замикання гостинниць або про заборону гри в карти в „його" гостинниці. Звичайно вибирають чоловіка на чотири роки до якогось уряду, отже він хіба був би нерозумним, щоб за цей час не вмів використати цього часу для себе.

Єдиними, що зазнають шкоди від такої системи, це люди, що її придумали. А вони вміють терпіти, бо вони справжні американці. Спробую це пояснити. Як вам звісно, кожне велике місто має хоч одну більшу ґрупу виборців чужинного роду. Звичайно це бувають айриші, деколи німці. У Сан Франсиско в тому збіговищи різних рас, находиться спеціяльна ґрупа італійців-виборців, з котрою треба рахуватися, але айриші є ще більше впливові. З цієї причини айриш не дуже то забиває себе роботою. Він якраз є на те, щоб було кому роздавати алькоголь і щоб безупину комусь схлібляти. Він посідає теж чудове розуміння слабости людської природи. Він також не має чогось такого, що то називають сумлінням, а має зате одно, глибоко закорінене переконання, а це справжню ненависть до Анґлії.

Айриш перебуває постійно на вулици, він усе є під рукою, він голосує радо, витрачує час щедро, а як прийде на це пора, то він є найдорожчим американським крамом. І ось які світлі результати з цього виходять: Сьогодні у місті Сан Франсиско панують айриські голоси, а айриський вплив замітний усюди, але під володіням добродія, котрого зір ослаблений і котрий потребує чоловіка, щоб провадив його вулицями. Урядово називають його „Бос Боклі", а неурядово „Сліпий Білий Дідько".

У моїх руках є тепер документи, чорне на білім, з його минувшої кариєри. Список його подвигів займає чотири шпальти дрібного друку й тому може дехто буде думати, що це приносить ганьбу. У скороченню ця карієра представляється так:

(Дальше буде).

КОЖНИЙ СВІДОМИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ І КАНАДІЙСЬКИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН БУТИ ЧЛЕНОМ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ВІД 1. КВІТНЯ ЦЬОГО РОКУ ДО ЧАСУ ВІДБУТТЯ 21-ШОЇ КОНВЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ КОЖНА ДЕЛЕҐАТКА Й КОЖНИЙ ДЕЛЕҐАТ ПОВИННІ ПРИЄДНАТИ СОЮЗОВИ КОЖНОГО МІСЯЦЯ НЕ МЕНШЕ ЯК ОДНУ НОВУ ЧЛЕНКУ ЧИ ОДНОГО НОВОГО ЧЛЕНА

КОМУНІКАТ ЗЛУЧЕНОГО УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОГО ДОПОМОГОВОГО КОМІТЕТУ

1) Збіркова акція:

На основі договорів заключених з американськими допомоговими орґанізаціями. Злучений Українсько - Американський Допомоговий Комітет уповажнений до збірки грошей, харчів та одіння для українських жертв війни, котрі находяться в сучасну хвилю поза межами Радянського Союзу.

У справі помочі в Радянському Союзі Допомоговий Комітет предложив орґанізації „Рошен Вор Реліф Інк." до підпису умову, затверджену Президентською Военною Допомоговою Контрольною Радою, однак досі не одержано відповіди від цеї орґанізації.

Коли зайде потреба Допомоговий Комітет проголосить потрібну кореспонденцію для кращого вияснення цеї справи.

Щоби не проволікати справи збірок прохаємо увесь українсько - американський загал:

а) Повести кампанію за масовим вступленням в дійсні і спомагаючі члени Допомогового Комітету, щоби тим поставити сильну основу для постійної гуманітарної інституції американських українців.

б) **Перевести писанку та збірку** на негайні потреби українських жертв війни в краях, в яких Допомоговий Комітет вже може діяти.

Збірки переслані до Допомогового Комітету з **певним призначенням** будуть вислані **лише на ту призначену ціль.**

в) зробити підготовку до загальних віч в поодиноких громадах для вияснення завдань та праці Допомогового Комітету.

Подібні вказівки до пересилки та опакування будуть проголошені окремо.

3) Звязок з американськими орґанізаціями.

Одноголосною ухвалою з дня 7-го березня (марта) ц. р. Допомоговий Комітет був принятий в члени Американської Ради Добровільних Орґанізацій для Служби за границями (American Council of Voluntary Agencies for Foreign Service), яка то орґанізація координує працю Американських Допомогових Агенцій та є місцем виміни інформацій про всі табори збігців в цілому світі.

Згідно з рішенням Ради, Допомоговий Комітет призначив своїх представників до таких Комісій. Ради:

Член Управи: д-р Володимир Ґалан; д-р Павло Дубас, заступник.

Комісія для збігців:

п-на Неоніля Н. Процько, п-на Анна Пубчик, заст.

Комісія для Італії.

о. д-р Василь Федиш, о. Микола Волянський.

Комісія для Франції:

д-р Неоніля П. Ґайворонська; п-ні Павлина Д. Серей, заст.

Комісія для Польщі:

п. Роман Олесницький; п-ні Олена Штогрин, заст.

Комісія для Балканів:

проф. Михайло Нагірний; п-на Олена Горбаль, заст.

Завданням згаданих осіб буде брати участь в нарадах комісій, збирати відомости за наших людей в цих краях та спільно з іншими орґанізаціями вести поміч потребуючим.

2) Збірка одіжи:

В місяцю квітні переводиться в Злучених Державах загальна збірка одіжи, в якій повинні взяти участь усі наші громади. Як член Американської Ради Добровільних Допомогових орґанізацій наш Комітет прилучиться до цеї збірки.

По закінченні збірки з днем **1. травня ц. р. начнеться збірка одіжи Допомогового Комітету.** Усю зібрану одіж в поодиноких громадах висилати в доброму стані до головного складу, на адресу:

United Ukrainian American Relief Committee
31 East 35th St., New York, N. Y.

4) Поширення контрольної Комісії.

Згідно з ухвалою ширшої управи здня 3. лютня, 1945 р., Екзекутива запросила слідуючих як дальших членів контрольної комісії:

о. Петро Білонь, о. Іларіон Врублевський, п-ні Олена Лотоцька, п. Степан Корпан.

Ліста Кооптованих членів ширшої управи буде проголошена окремо.

Цею дорогою прохаємо центральні комітети усіх міст — зокрема Ню Йорку, Філядельфії, Дітройту, Клівленду, Шікаґа, Пітсбурґу та інших, щоби прислали імена та адреси своїх предсідників до Ширшої Управи Допомогового Комітету та зачали в своїх місцевостях збіркову кампанію.

Усі запити, жертви та членські вкладки слати негайно до:

United Ukrainian American Relief Committee
847 N. Franklin Street,
Philadelphia 23, Pa.

Україні. А я про нікого так не думаю, як про козаків, про котрих я кілька разів денно зітхаю. Єдине, що прошу: Козаків! Коли прибудуть, дайте їм підводи, а без інших людей ми можемо обійтись". (Про це пише Т. Стариков у „Вільнім Козацтві".)

Коли нарешті козаки-січовики надійшли, щойно тоді Собєскі розпочав бій та підступив під Відень. В саму рішальну хвилину пустив пробоєву частину — запорожців. Сам король опісля писав про їхній подвиг таке:

„Козаки пішли так швидко, сміло й відважно, що окутані димом не тільки передмістя, палати, але й першу палісаду опанували, брамою заволоділи й свої стяги з хрестами водрузили на них".

До години 5. сполудня запорожці продерлися в центр турецького табору, підірвали склади пороху і стрілен. Паніка обхопила турків. Дня 13. вересня Собєскі вступив у місто. Про запорожців написав він до своєї жінки так:

„Козаків носили на руках; вони були героями дня, получили велику добичу і королівський універсал з привилеями".

В цей день, завдяки запорожцям польський король увійшов в історію слави, а українці за свою кров дістали привилеї на папері та дозвіл на грабіж, щоб опісля можна було причепити їм імя грабіжників-бандитів, — хоч военна грабіж у тих часах була звичаєм і правом війни.

Такі моменти, як от під Віднем, рідко приходять в історії народів. Українці не могли зосередити своїх сил для закріплення своєї держави, але для рятунку чужих держав, як знаємо, вибиралися нераз у важкі походи. Навіть слава за це припадає не їм, а кому іншому. А про признання за їхні заслуги для світа й цивілізації нема що й говорити. Тепер знову повториться подібна історія. І то з — Віднем. Та нащадки колишніх запорожців і теперішні діти та приятелі України повинні за ті речі не забувати. Може хоч при споминах минувшини дехто призадумається над теперішніми заслугами й жертвами українського народу для рятунку европейської цивілізації.

Осторога проти упереджень

Заходами Краевої Конференції Християн і Жидів відбулися в Ню Йорку наради провідників тої орґанізації, що поставила собі за ціль боротися спільними силами католиків, протестантів і жидів проти різних упереджень в Америці. Відбувати таку конференцію в теперішній час, коли Злучені Держави, як одна з Обєднаних Держав, йдуть війною проти Німеччини й Японії з кличем демократії, могло би видатися дивним куріозом. Здавалося би, що чейже нема упереджень у краю, котрий воює проти Німеччини як з одною з головних розсадниць релігійних, національних і суспільних упереджень. А прецінь учасники нарад провідників орґанізації викрили зовсім інакший фактичний стан.

Зачав наради Карлтон Гейз, бувший американський амбасадор в Еспанії, що є католицьким віцепрезидентом Конференції, осторогою, що по Америці тепер сіється зерна завзятих ненавистей, що можуть видати по війні страшні жнива. Він радив слухачам не дуритися думкою, що такі річи в Америці неможливі. Можна бути з них невдоволеним, можна зприводу їх жалувати але не можна на них махати руками як на річи неможливі. „Хоч як це було би гідне жалю", говорив він, „якби так ми перемогли нацизм і фашизм поза границями краю, а потім прийшлося нам станути тут у себе вдома лице об лице з такими самими упередженнями до жидів, католиків, протестантів і з атаками на засаду жити й дати іншим жити", всеж таки це можливе. І тут Гейз вичисляв зародки фашистівських орґанізацій, що далі поширяють ідеї Ку-Клакс-Клена з його ненавистю до всего, що не є білої раси, нордійської крови, протестантської віри або англьо-саксонської культури. Закінчив свою промову Гейз осторогою, що будучність усего американського життя, бизнесового, релігійного, політичного й соціяльного, залежить від того, чи Америка потрафить перебороти цю нову загрозу для американської культури.

Говорив потім Елмо Ропер, директор департаменту публичної опінії при великім місячнику „Форчен", що займається розслідом стану публичних настроїв і течій. Він теж ствердив, що в Америці наростають й оживають дуже люті упередження в роді тих, що їх свого часу ширив Ку-Клякс-Клен. Він теж уважає, що Америка стоїть перед зовсім поважною загрозою: якби в Америці по закінченню війни прийшло до депресії, то це відразу скріпить серед американських мас природну людську слабість шукати за свої нещастя якогось жертвенного козла.

З тої причини Ропер не розділював упередження до меншин на упередження до жидів, на упередження до католиків, на упередження до муринів, і так далі, як це звичайно робиться, навіть з боку таких меншин. Він каже, що всі упередження до всіх меншин це одна цілість, хоча в даний мент антисемітизм може ширитися в одній околиці, а антикатолицизм в іншій, а протимуринство в ще іншій. По війні, говорив він, упередження звернеться правдоподібно й на полудні й на півночі проти муринів, але зчасом воно з одної меншини буде перекидатися на інші. Як тепер виглядає, Америку врятувати від цього нещастя в даний мент може хіба це, якби Америка взялася по війні за таку широку програму розбудови, що кожний був би занадто занятий роботою, аби оглядатися довкола себе, на кого би то скласти вину за своє положення.

Говорили ще д-р Еверет Клинчі, президент Конференції, та Бейзил О'Конор, голова Американського Червоного Хреста, котрі радили Конференції перейти від балачки та взятися за діло для поборювання протименшиневих настроїв при чім вони, згідно з висказами передбесідників, закликами братися поборювати всяке упередження, без огляду проти кого воно не було би звернене. Він казав, що упередження, коли відвернеться від одної групи, не пропадає, а звертається негайно проти іншої.

На пополудневім засіданню нарад Гейз щераз промовляв підчас дискусії й в відповідь на критики деяких інших делеґатів, звернені на адресу католицької ґієрархії, признав, що багато католицьких єпископів не виявляє потрібного зацікавлення справою поборювання протирелиґійних і протирасових упереджень, і він признав це помилковим становищем.

Конференція закінчилася тим, що провідники Конференції одноголосно поручили своїй орґанізації взятися за активне поборювання упереджень проти меншин в Америці та поручили тростісам орґанізації встановити на цю ціль буджет в сумі двох мільонів долярів. У цей спосіб Конференція не тільки звернула увагу на лячний суспільний боляк американського громадянства, але й показала мимоходом іншим орґанізаціям, як треба братися в Америці до справді щирого виконання важного громадського завдання.

ЖЕРТВИ НА ПРАЦЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНҐРЕСОВОГО КОМІТЕТУ

На цілі Конґресового Комітету зложили: Петро Задорецький з Ню Йорку, Н. Й., $25; Українське Жіноче Товариство св. Юрія з Філядельфії, Па., $25; Члени від. 170 У. Н. Союзу, Михайло Фурка й Петро Левицький з Джерзі Сити, Н. Дж., по $5, а дрібними датками від членів згаданого відділу $5; Український Центральний Комітет з Джерзі Сити, Н. Дж., з доходу з концерту Шевченка $61.21; Українське Запомогове Тов. від. 361 У. Н. Союзу з Ню Йорку, Н. Й., $50; Стефан Крутей з Ню Маркет, Н. Дж., $5.

МОРСЬКИЙ СТАРШИНА.

Іван Демко, років 26, морський старшина, син відомих і діяльних громадян Франка та Варвари Демко в Дітройті, дістав призначення на становище головного артилерійського інструктора на озерах Илинойс, з осідком на пароплаві Лайсен-Лев.

ВІДЗНАЧЕНИЙ.

Старшина Осип Братусь дістав відзначення за пильність у виконуванню служби при військовій пошті на водах і в повітрю.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ДО ВІДОМА ВІДДІЛАМ У. Н. СОЮЗУ

224 В СЕЙЛЕМ, МАСС., і 178 В МЕНЧЕСТЕР, Н. Г.

Повідомляємо урядників і членів згаданих відділів, що орґанізатор **А. Маланчук** буде на

ОРҐАНІЗАЦІЙНИХ ЗБОРАХ

цих відділів у таких днях:

В СЕЙЛЕМ, МАСС., в суботу, 21. квітня, в год. 8. вечером, в церковній салі.

В МЕНЧЕСТЕР, Н. Г., в неділю, 22. квітня 1945 р. в год. 2. пополудні в парохіяльній салі, 54 Волнат Стріт.

Тому, що є ВАЖНІ орґанізаційні справи до обговорення, всі члени повинні обовязково прийти на збори.

ТАЙНІ ЄПИСКОПСЬКІ НАРАДИ.

Дня 24. травня б. р. відбудуться в Шікаґо тайні наради російських православних єпископів. Будуть обговорювати справу злуки північно-американської православної митрополії з московською патрияршою.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

Strips of burlap fashion clumsy shoes for war-stricken people overseas whose clothes are worn to shreds after more than five years of constant wear. To help them, give all your spare clothing, shoes and bedding to the United National Clothing Collection.

ІВАН ФРАНКО

Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова

(З Літературно-Наукового Вістника, серпень 1906 р.)

1)

Драгоманов як людина не промовляє нічим до сучасного покоління; Драгоманов як учений, як політик і мислитель не перестав і досі промовляти до нас і його голос знаходить собі широку луну особливо в сучасній Росії, де оклики і політичні програми, для яких він працював і за які боровся перед десятьма літами, тільки тепер стали на черзі політичних змагань, головно заходами російських українців, які бажають показати в Драгоманові свідомого українського національна і европейського політика.

Імя Драгоманова перестало бути страхополохом на політичних дітей. На нього покликаються навіть такі, що за його життя при звуці того імени діставали корчів ненависти. Надійшла пора для всесторонної, обєктивної оцінки його значіння і його ідей. Особливо у нас, у Галичині, де його особистий вплив мав найбільше значіння, настав час довести до того, аби це імя перестало бути з одного боку синонімом усякої політичної та соціяльної деструкції, а з другого боку якоюсь нетикальною догмою, виразом найвищої мудрости, що не зносить критик, випередила свій вік і без ніяких поправок може служити путевідною звіздою для необмеженого числа дальших поколінь.

Щоб уможливити таку оцінку, на це наука подає нам одинокий певний спосіб — історичну появу трактувати історичною методою, зрозуміти її на тлі її часу й місця діяльности, оцінювати її погляд в звязку з тими ідеями та поглядами, серед яких вона виросла. Попробуймо приложити цю методу до Драгоманова, тим більше, що й сам він був один із визначних майстрів тої методи, і в своїх писаннях, де особисте нерозривно вязалося з загальним та прінціпіяльним, полишив нам багатий матеріял для такого власне трактування його появи.

Хотячи зрозуміти склад ума і напрям ідей Драгоманова, конче треба уявити собі ту сферу, серед якої він родився та виховався і той час, у якім формувалися його ідеї. Та сфера, то була українська, в значній части помосковлена інтелігенція лівобережної України. Давна козацька традиція тут ще від початків XIX віку зрослася з ліберальними ідеями західної Европи. Був там і французький републіканізм з його невірою в авторітет державний і церковний, був і російський критицизм з його невірою в суспільний устрій Росії, були й останки козацького автономізму з нехіттю до московської централізації. Найменше було українського націоналізму, хоч українська мова, мова окружаючої маси людности, так сказати, сама тислася до панських покоїв та сальонів. Звідтам одначе витискали її московські няньки та французькі гувернери; хіба виїмково послугувалися нею пани в веселих хвилях, при чарці, в мужеськім товаристві для оповідання анекдот, яких при дамах не говориться.

Котляревський, Квітка, Шевченко і інші піоніри українського письменства внесли в те аматорство глибшу ідею — увагу до маси простого люду та його інтересів. Цю увагу огниста муза Шевченкова перемінила в завзяту проповідь гуманізму, свободи та любови до тих мас, у гіркі докори на їх гноблення та кривдження збоку „братів". Тільки бючи в ту струну міг Шевченко трафляти до душ тих републіканців і скептиків, що рівночасно в практичнім життю були всеподданішими слугами його царського Величества, постили та сповідалися, прикладалися до мощів і цілували в руку батюшок „для прикладу іншим". Тільки тямлячи це ми зрозуміємо, чому Шевченко власне в тих сферах здобув собі значіння і вплив як ворог кріпацтва, як проповідник волі селянської; його ширше, національне значіння лишилося закрите для них і в значній части закрите й для Драгоманова аж до кінця його життя. Годі здумати собі повнішого контрасту, як те розуміння Шевченка на лівобережній Україні, якого речником був і Драгоманов, а те, яке бачимо, хоч без такого глибокого і систематичного викладу, в Галичині. Там Шевченко важний головно як протест проти кріпацтва, проти заскорузлости та кастового егоїзму в суспільности, а тут як речник національних ідей, як поет, що обняв душею всю Україну, оживив її минувшину і пятнував тих, що мучили й мучать її.

Пятьдесяті роки в російській пресі й літературі, це час інтензивної дискусії в справі кріпацтва. На тім тлі повстають і борються різні напрями. Спеціяльного виразу набирає так зване западництво, що змагається до знесення кріпацтва в Росії з поминенням „помилок", які при analoгічних процесах пороблено на Заході; спеціяльного виразу набирає й так зване славянофільство, що віднайшовши мнимо-національну форму російської громадської організації, тзв. мір, опертий на фамілійній общині та патріярхальній власности, снує мрії про можність перебудови всього громадського устрою на тій підставі. І тут і там питання йде головно про масу, і то спеціяльно селянську масу; питання про націю майже не істнує. Вищі верстви за проводом скептика Чаадаєва вважаються паразитами, галапасами, що властиво лише псують натуральний розвій маси та живуть її соками, не даючи їй за те нічогісінько.

На Вкраїні цей ідейний звязок скомплікувався ще одною обставиною. Зацікавлення народньою масою й її життям змушувало інтеліґенцію до уваги на народню мову. Загально признана неминучість подавання масі хоч елементарної освіти висувала питання про права народної мови в школі. Але для умів вихованих у сфері доктрин, по своїй натурі все централістичних, а до того проповідуваних московською мовою, являлося чимось диким і неможливим зрікатися тої „ідейної" московщини на користь виключно вживання української мови у всіх школах. І ось вони вхопилися за помисли німецьких педагогів про права німецьких діялектів у німецькій елементарній школі, і так повстала чудернацька теорія про права української мови тільки в елементарній школі, тільки як посередниці для вивчення українських дітей властивої освітньої та ідейної мови — російської. Явилася теорія неповноправних народностей, української літератури „для домашняго обыхода", теорія літератур московської, української, галицької як складників спільної російської літератури, — погляди, якими, як знаємо, дебютував Драгоманов у перших початках своєї публіцистичної діяльности і від яких він, виїмково не розрізняючи тут принціпіяльного питання від хвилевих практичних обмежень, не відрікся виразно до своєї смерти.

(Дальше буде).

ВИКЛИКУЄ ВОВКА З ЛІСА.

Якийсь галайда грозить в У. Щ. Вістях, що незабаром і в Америці будуть так вішати і розстрілювати як є тепер у „визволених" Советами краях в Европі. І то тих, що то лають американських комуністів, чи є протирадянцями, до яких зараховує і українських „вирідків".

Ми навіть не припускаємо, щоб на вільній американській землі вільний американський нарід міг братися за такі речі, що діються тепер на землях, що є під советською владою. Та якби вже мало діятись хоч щось подібне, то певно вішалиб тільки зрадників американського народу і Америки. Ой булаб тоді біда з комуністами! Та ми їм і того не бажаємо. В Америці ми звикли воювати між собою розумом, аргументами, фактами і терпимістю, а не при помочі шибениць, ґестапів чи чрезвичайок.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

IRONDEQUOIT, N. Y. — Meeting of the Taras Shevchenko Society, Branch 289, will be held Sunday, April 22, at the Ukrainian Hall on Goodman, at 2:00 P. M. Every member is asked to attend as plans for the summer will be made. Report on the donation of One Thousand Dollars to The American Red Cross will be given. — S. Holowka, Pres.; J. Yanus, Treas.; W. Hussar, Secr.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. — Збори Тов. Любов, від. 370, відбудуться в неділю, 22. квітня, зараз по відправі в церкві, в гали 127 Парк улиця. Взиваємо всіх членів прийти на ці збори, бо є важні справи відділові і національні. По зрезиґнуванні касієра Стасюка, касієрство перебрав Олекса Гіна. — П. Воляник, предс.; О. Гіна, кас.; М. Саммара, секр.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. — Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372, відбудуться в суботу, 21. квітня, в годині 7:30 ввечір, в домі 122 Ліберти вул. Просимо всіх членів прийти на час. Довгуючі члени повинні вирівнати свої залеглости. — Ю. Голинський, предс.; В. Реновець, кас.; Й. Ярема, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. — Збори Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42, відбудуться в неділю, 22. квітня, в годині 2. пополудні, в льокали У. Н. Дому, 237 Говп Еве. Всіх членів і членкиць просимо зійтись якнайскорше тому, що інша важна справа вимагає, щоб в цю неділю збори скінчились якнайскорше. — За уряд: П. Головачук, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Збори Бр. св. Юрія, від. 239, відбудуться в суботу, 21. квітня, точно в год. 8. ввечір. Біжучі справи буде полагоджувати секретар вже від год. 6:30. Пригодуємо усім членам заклик головного уряду в справі приєднування нових членів. Нові аплікації треба принести на збори. — Уряд.

ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. — Квартальні збори Тов. Запорозька Січ, від. 234, відбудуться в суботу, 21. квітня, в годині 7:30 ввечір, в салі У. Н. Дому, 214-216 Фултон ул. Порсимо всіх членів прийти на ці збори, бо буде фінансовий звіт за 1-ший квартал як також будуть інші важні справи до полагодження. Не явившийся член заплатить кару згідно з ухвалою. — За уряд: П. Сташко, предс.; І. Пілат, кас.; С. Могила, фін. секр.

ВІЛКС-БЕРІ, ПА. — Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 99, відбудуться в неділю, 22. квітня, зараз по Сл. Божій, в сали парохіяльній. Просимо прийти на збори і заплатити свої місячні вкладки. — Уряд.

ШИКАГО, ІЛЛ. — Бр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 259, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 22. квітня, в годині 2. пополудні, в салі парохіяльній, 4950 С. Павлина вул. — В. Горинець, предс.; А. Партика, кас.; І. Побуцький, секр.

САВТПОРТ, КОНН. — Тов. ім. Т. Шевченка, від. ..., подає до відома всім членицям і членам, що перші квартальні збори відбудуться в неділю, 22. квітня, в гали У. Н. Дому, 279 Кінгс Гайвей Вест. Просимо всіх місцевих і позамісцевих членів прийти точно на 4. год. попол. — П. Дудко, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. — Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 5, відбудуться в суботу, 21 квітня, в год. 7:30 ввечір, в гали У. Д. Г. Клюбу, 31-14 Ґренд Еве. Просимо всіх своїх місцевих і позамісцевих членів і членкиць явитися на ці збори. Взиваємо довгуючих членів сплатити свої довги, а всіх членів просимо платити свої вкладки на зборах. Хто має діти, що не є членами У. Н. Союзу, просимо вписати на цих зборах. — М. Ливицький, предс.; Г. Василик, кас.; П. Барнич, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Тов. ім. Івана Франка, від. 83, повідомляє своїх членів, що місячні і квартальні збори відбудуться в неділю, 22. квітня, в годині 1. пополудні, під ч. 847 Н. Френклин ул. Просимо членів прийти на ці збори, а довгуючих вирівнати свої вкладки. — С. Чорномаз, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Квартальні збори Тов. Зоря, від. 69, відбудуться в суботу, 21. квітня, в год. 8. ввечір, в церковній гали св. Юрія, 28 Іст 7. вул. Просимо всіх членів прийти на збори. — За уряд: Й. Забавчук, предс.; Г. Мартинець, кас.; М. Ликтей, секр.

СТЕМФОРД, КОНН. — Місячні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 350, відбудуться в неділю, 22. квітня, в годині 3. пополудні, в церковній галі на Ґрінвіч Еве. Просимо всіх місцевих і позамісцевих членів і членкиць прийти точно на час, бо є важні справи до полагодження і буде звіт зі зборів, що відбулись в Ню Гейвен 25. березня. Просимо не забувати про приєднування нових членів. — В. Карий, предс.; В. Блащук, кас.; І. Михайлишин, секр.

ШИКАГО, ІЛЛ. — Збори Бр. св. О. Николая, від. 106, відбудуться в неділю, 22. квітня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній, Оклей і Райс ул. Просимо членів і членкиць прийти на збори, бо є важні справи. Довгуючих членів просимо прийти і заплатити свій довг, бо братство не має ніякої рації платити за члена обезпечення по 5 і більше місяців. Членів-родичів просимо вписувати свої діти до У. Н. Союзу. — Н. Подолій, предс.; М. Попіль, кас.; Г. Дацьків, секр.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 6. квітня 1945 помер у 54. році життя

ІВАН ШАФРАН

член і секретар відділу 113 У. Н. Союзу та делегат на 21. конвенцію.

Покійний походив зо села Берески, повіт Ліско, Галичина. Полишив у смутку жінку Марію і 8 дітей; 2 сини служать в американській армії.

Похорон відбувся 10 квітня з римо-католицької церкви на цвинтар св. Йосифа в Дері, Па. — В. Й. П.!

В. Годчак, секр.

ШУКАЮТЬ ОСІБ

МИКОЛА ЯНЧИШИН зо села Добряничі, повіт Перемишляни, пошукує своїх краянів **Зофію Лежа** або **Миколу Курханик**, котрі мають перебувати у нюйорськім стейті. Їх самих, або тих, що про них знають, прошу зголоситися на адресу: **Nick Jancbyshyn**, 248 So. Tremont St., Kansas City, Kans.

ТАРЗАН, ч. 1160. Невдачна спроба.

Почувши крики Джейни, сторожі Торвальда підбігли, поглянути, що сталося з їх паном.

„Цей чоловік — це не Тарзан!" вона кричала; „він поневоює вас в імені Тарзана".

Вибрані сторожі Торвальда не повірили, Щоб хто не говорив про їх пана, вони були за ним.

Торвальд підморгнув до них: „Не вірте їй! Виж всі маєте якісь клопоти зо своїми жінками".

Вони засміялися зо зрозумінням.